

Λογοτεχνικά αποσπάσματα από το βιβλίο Εποχές στην πόλη του Ίταλο Καλβίνο

1.

«Δεν υπάρχει εποχή του χρόνου πιο ευχάριστη και καλή για τον κόσμο της βιομηχανίας και του εμπορίου από τα Χριστούγεννα και τις προηγούμενες τους εβδομάδες. Από τους δρόμους κατεβαίνει ο τρεμουλιαστός ήχος της πίπιζας. Και οι ανώνυμες εταιρείες που μέχρι χτες υπολόγιζαν ψυχρά τα τιμολόγια και τα μερίσματα, ανοίγουν την καρδιά τους στα αισθήματα και το χαμόγελο. Τώρα η μόνη σκέψη των διοικητικών συμβουλίων είναι να προσφέρουν χαρά στο πλησίον τους, στέλνοντας δώρα, που συνοδεύονται από ευχετήρια μηνύματα, στις συνεργαζόμενες εταιρείες και στους ιδιώτες. Κάθε εταιρεία νιώθει την υποχρέωση να αγοράσει ένα μεγάλο στοκ από προϊόντα μιας δεύτερης εταιρείας, για να κάνει δώρα στις άλλες εταιρείες. Οι οποίες, με τη σειρά τους, αγοράζουν από μια εταιρεία άλλα στοκ δώρων για τις υπόλοιπες. Τα παράθυρα των γραφείων μένουν φωτισμένα ως αργά και ιδίως τα παράθυρα της αποθήκης, όπου το προσωπικό συνεχίζει τις υπερωρίες συσκευάζοντας δέματα και κασόνια. Πίσω από τα θαμπωμένα τζάμια, στα πεζοδρόμια που καλύπτονται από ένα στρώμα πάγου, προχωρούν οι οργανοπαίχτες που κατέβηκαν από τα σκοτεινά, μυστηριώδη βουνά, στέκονται στα σταυδρόμια του κέντρου, σαν έκθαμβοι από τα πολλά φώτα, και με σκυμμένο το κεφάλι φυσούν τις πίπιζές τους. Στον ήχο εκείνο καταλαγιάζουν οι σοβαρές αντιθέσεις των επιχειρηματιών και παραχωρούν τη θέση τους σ'ένα νέο ανταγωνισμό: ποιος θα προσφέρει το πιο λαμπρό και πρωτότυπο δώρο.

Τη χρονιά εκείνη το Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων της Sban πρότεινε να μοιραστούν κατ'οίκον τα δώρα των πιο σημαντικών ανθρώπων από κάποιον που θα ντυνόταν Αί- Βασίλης.

Η ιδέα έτυχε της γενικής επιδοκιμασίας των ιθυνόντων. Αγόρασαν μια πλήρη εξάρτυση Αϊ- Βασίλη: λευκή γενειάδα, κόκκινο σκούφο και καζάκα με γούνινο στρίφωμα, ψηλές μπότες.

Άρχισαν να κάνουν πρόβες για να δουν σε ποιόν υπάλληλο πήγαινε καλύτερα, μα άλλος ήταν πολύ κοντός, και η γενειάδα του σερνόταν καταγής, άλλος πολύ σωματώδης και δεν του χωρούσε η καζάκα, άλλος πολύ νέος κι άλλος τόσο γέρος, που δεν άξιζε τον κόπο να τον μακιγιάρουν.

Ενώ ο διευθυντής του Γραφείου Προσωπικού καλούσε άλλους πιθανούς Αί-Βασίληδες από τα διάφορα τμήματα, οι συγκεντρωμένοι ιθύνοντες προσπαθούσαν να βελτιώσουν την ιδέα: το Γραφείο Ανθρωπίνων Σχέσεων έλεγε έλεγε ότι ο Αί-Βασίλης θα έπρεπε να παραδώσει και τα δώρα των αρχιτεχνιτών σε μια ομαδική γιορτή. Το Γραφείο Εμπορίου ήθελε να τον βάλει να κάνει και ένα γύρο στα μαγαζιά. Το Γραφείο Διαφήμισης ενδιαφερόταν για την προώθηση του ονόματος της εταιρείας, ίσως βάζοντάς τον να κρατάει μια κλωστή με τέσσερα μπαλονάκια, όπου θα υπήρχαν τα γράμματα S, B, A, V.”

Ίταλο Καλβίνο, Τα παιδιά του Αϊ-Βασίλη, στο Μαρκοβάλντο. Οι εποχές στην πόλη. Εκδόσεις Καστανιώτη.

Στη συνέχεια του διηγήματος ο Μαρκοβάλντο, ο ήρωας του βιβλίου, αναλαμβάνει Αϊ-Βασίλης. Είναι πάμφτωχος ο ίδιος και η οικογένειά του. Φτάνει σε ένα πλουσιόσπιτο για να παραδώσει το δώρο στο παιδί της οικογένειας. Το παιδί είναι πνιγμένο στα δώρα. Γύρω του φτανταχτερή πολυτέλεια. Το παιδί είναι μελαγχολικό. Τα μόνα δώρα που του κάνουν εντύπωση είναι τρία. Το πρώτο ήταν ένα σφυρί. Έσπασε με αυτό όλα τα δώρα και τα κρύσταλλα του σπιτιού. Το δεύτερο μια σφεντόνα. Έσπασε τους πολυελαίους και τις μπάλες του χριστουγεννιάτικου δέντρου. Το τρίτο ήταν ένα πακέτο σπίρτα. Με αυτό καίει τα πάντα. Η εταιρεία SBAV ανακαλύπτει την αξία του Καταστρεπτικού Δώρου. Αφού ένα παιδί μπορεί με αυτό να καταστρέψει τα πάντα, οι εταιρίες θα παράγουν νέα προϊόντα και ο ρυθμός της κατανάλωσης θα αυξηθεί!

Ο Ίταλο Καλβίνο έγραψε αυτό το βιβλίο το 1963. Είναι επίκαιρο; Τι σημαίνει ευτυχία, κατανάλωση και δώρο για τους ήρωες του διηγήματος;

2.

«Στις έξι το απόγευμα η πόλη έπεφτε στα χέρια των καταναλωτών. Ολόκληρη τη μέρα η μεγαλύτερη ενασχόληση του πληθυσμού ήταν η παραγωγή: παρήγαγαν καταναλωτικά αγαθά. Μία συγκεκριμένη ώρα, λες και γυρνούσε ένας διακόπτης, σταματούσαν την παραγωγή κι εμπρός! Ρίχνονται όλοι στην κατανάλωση. Κάθε μέρα, σαν από ακατανίκητη παρόρμηση, μόλις και προλάβαιναν να εμφανιστούν στις ολόφωτες βιτρίνες τα κόκκινα κρεμασμένα σαλάμια, οι πύργοι από πορσελάνινα πιάτα που υψώνονταν ως το ταβάνι, τα τόπια των υφασμάτων που ξεδίπλωναν τις πτυχές τους σαν ουρές παγωνιών και να! Το καταναλωτικό πλήθος ορμούσε να διαλύσει, να ροκανίσει, να ψηλαφήσει, να κατακρεουργήσει. Μια ατελείωτη ουρά προχωρούσε έρποντας σ' όλα τα πεζοδρόμια και τις πόρτες, εκτεινόταν από όλες τις μεριές μπροστά στις γυάλινες πόρτες όλων των καταστημάτων και κινείτο με τις αγκωνιές των πάντων στα πλευρά των πάντων, σαν από αδιάκοπες παλινδρομήσεις εμβόλων. Καταναλώστε! Και έπιαναν τα εμπορεύματα, τα ξανάβαζαν στη θέση τους, τα ξανάπαιρναν και τα τραβούσαν ο ένας απ' τα χέρα του άλλου. Καταναλώστε! Και ανάγκαζαν τις χλομές πωλήτριες να σωριάζουν στους πάγκους ασπρόρουχα. Καταναλώστε! Και τα κουβάρια του χρωματιστού σπάγκου στριφογύριζαν σα σβούρες, τα φύλλα του λουδουδάτου χαρτιού φτεροκοπούσαν σαν πουλιά τυλίγοντας τα εμπορεύματα σε πακετάκια, τα πακετάκια σε πακέτα και τα πακέτα σε δέματα, το καθένα τους δεμένο με φιόγκο. Κι ύστερα δέματα, πακέτα, πακετάκια, τσάντες, τσαντάκια στριφογυρίζουν στριμωγμένα γύρω από το ταμείο, τα χέρια έψαχναν μες στις τσάντες αναζητώντας τα πορτοφόλια, τα δάχτυλα έψαχναν μες στα πορτοφόλια αναζητώντας ψιλά κι εκεί χαμηλά, μέσα σ' ένα δάσος από άγνωστα πόδια και πτυχές πανωφοριών, τα παιδιά, χωρίς κανένα πια χέρι να τα κρατάει, χάνονταν κι έβαζαν τα κλάματα.

Ένα τέτοιο απόγευμα ο Μαρκοβάλντο έβγαλε την οικογένειά του περίπατο. Μιας και δεν είχαν λεφτά, η διασκέδασή τους ήταν να βλέπουν τους άλλους να ψωνίζουν. Εξάλλου όσο περισσότερο κυκλοφορεί το χρήμα, τόσο περισσότερο ελπίζει ο απένταρος: «Αργά ή γρήγορα κάποτε θα περάσει κι από τις δικές μου τσέπες». Όμως στην οικογένεια του Μαρκοβάλντο ο μισθός ήταν λίγος και τα στόματα πολλά και, επιπλέον, είχαν να πληρώσουν χρέη και φόρους, έτσι το χρήμα εξανεμιζόταν μόλις το έπιαναν στα χέρια τους. Οστόσο διασκέδαζαν χαζεύοντας, ιδίως κάνοντας βόλες στο σούπερ μάρκετ.

Το σούπερ μάρκετ λειτουργούσε ως σελφ σέρβις. Είχε από κείνα τα καροτσάκια με τις ρόδες που μοιάζουν με σιδερένια καλάθια και κάθε πελάτης έσπρωχνε το καροτσάκι του και γέμιζε με όλα τα καλά του Θεού. Μόλις μπήκαν στο σούπερ μάρκετ, πήρε ένα καροτσάκι ο Μαρκοβάλντο, ένα η γυναίκα του κι από ένα τα τέσσερά τους παιδιά. Κι έτσι παρήλαυναν με τα καροτσάκια τους μπροστά τους, ανάμεσα σε πάγκους φορτωμένους από θουνά φαγώσιμα, δείχνοντας τα σαλάμια και τα τυριά και κατονομάζοντάς τα, λες και αναγνώριζαν ανάμεσα στο πλήθος πρόσωπα φίλων ή, τουλάχιστο, γνωστών.

-Μπαμπά, να το πάρουμε αυτό; Ρωτούσαν αδιάκοπα τα παιδιά.

-Όχι, μην τα' αγγίζετε, απαγορεύεται έλεγε ο Μαρκοβάλντο έχοντας στο νου του ότι στο τέλος της περιήγησής τους περίμενε η ταμίας για το λογαριασμό.»

Ίταλο Καλβίνο, Ο Μαρκοβάλντο στο σούπερ μάρκετ, στο Μαρκοβάλντο. Οι εποχές στην πόλη. Εκδόσεις Καστανιώτη.

Συζητείστε τις λεπτές παρατηρήσεις και τη λεπτή ειρωνεία αλλά και την τρυφερή ματιά του συγγραφέα απέναντι στην καταναλωτική κοινωνία. Ποιες σκηνές βρίσκετε δυνατές;